

На основу члана 145. став 1. Закона о платним услугама („Службени гласник РС“, бр. 139/2014) и члана 59. став 2. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС), гувернер Народне банке Србије доноси

П Р А В И Л А

РАДА КЛИРИНГ ПЛАТНОГ СИСТЕМА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

Уводне одредбе

1. Овим правилима уређује се рад платног система за пренос новчаних средстава у динарима између учесника у том систему извршавањем налога за пренос у утврђеном времену по нето принципу (***DNS – Designated-time Net Settlement System***) чији је оператор и агент за поравнање Народна банка Србије (у даљем тексту: Клиринг НБС систем).

Извршавање налога за пренос у утврђеном времену по нето принципу из става 1. ове тачке је обрада и нетирање налога за пренос (клиринг) и достављање негативних, односно позитивних нето позиција за поравнање у RTGS НБС систем у складу са Дневним терминским планом рада Клиринг НБС система који је дат у Прилогу 1 уз ова правила и њихов је саставни део (у даљем тексту: Дневни термински план рада Клиринг НБС система).

2. Поједини појмови у смислу ових правила имају следеће значење:

1) *учесник* означава лице које директно учествује у Клиринг НБС систему у складу са овим правилима и има рачун за поравнање у RTGS НБС систему;

2) *рачун за поравнање* означава рачун утврђен правилима којим се уређује рад RTGS НБС система;

3) *налог за пренос* означава инструкцију учесника која доводи до преузимања обавезе плаћања између учесника у Клиринг НБС систему у складу са овим правилима;

4) *пословни идентификациони кôд (BIC)* означава идентификациони кôд дефинисан ISO стандардом бр. 9362 који учесник користи у Клиринг НБС систему;

5) *пословни дан* означава део радног дана у којем се у Клиринг НБС систему извршавају налози за пренос и достављају извештаји о извршеним налозима за пренос у складу са Дневним терминским планом рада Клиринг НБС система;

6) *ред за нетирање* означава механизам по којем примљени налози за пренос појединачног учесника чекају на нетирање у Клиринг НБС систему у складу са овим правилима;

7) *нетирање* означава поступак израчунавања мултилатералних нето позиција за поравнање у смислу закона којим се уређују платне услуге;

8) *негативна нето позиција* означава мултилатералну нето обавезу појединачног учесника израчунату у поступку нетирања;

9) *позитивна нето позиција* означава мултилатерано нето потраживање појединачног учесника израчунато у поступку нетирања;

10) *циклус нетирања* означава временски период утврђен Дневним терминским планом рада Клиринг НБС система у којем се обавља нетирање, достављање негативних, односно позитивних нето позиција за поравнање у RTGS НБС систем и достављање извештаја учесницима о извршеним налозима за пренос;

11) *обрачунски рачун* означава рачун Народне банке Србије отворен у RTGS НБС систему ради обављања поравнања негативних, односно позитивних нето позиција, чије стање на почетку и на крају пословног дана RTGS НБС система мора бити нула;

12) *неспособност измиривања обавеза* означава неспособност измиривања обавеза учесника која наступа доношењем решења о одузимању дозволе, односно акта надлежног органа којим се покреће стечајни поступак или предузимају друге мере у складу са законом које су усмерене ка престанку или реорганизацији учесника и доводе до забране располагања средствима с рачуна.

3. Послове у вези с радом Клиринг НБС система у складу са овим правилима обавља основна организациона јединица Народне банке Србије – Сектор за платни систем.

4. Клиринг НБС систем је интегрисан са RTGS НБС системом у погледу техничко-технолошке инфраструктуре неопходне за његово функционисање.

Услови за учествовање у Клиринг НБС систему

5. Учесници у Клиринг НБС систему могу бити:

1) Народна банка Србије;

2) банка са седиштем у Републици Србији која има дозволу за рад Народне банке Србије, у складу са законом којим се уређују банке (у даљем тексту: банка);

3) министарство надлежно за послове финансија Републике Србије – Управа за трезор.

6. За учествовање у Клиринг НБС систему лица из тачке 5. одредба 2) и 3) ових правила подносе Народној банци Србије захтев за прикључење, на обрасцу „Захтев за прикључење у Клиринг НБС систем“ који је дат у Прилогу 2 уз ова правила и њихов је саставни део.

7. Да би Народна банка Србије лица из тачке 6. ових правила прикључила у Клиринг НБС систем, та лица дужна су да:

- 1) буду учесници у RTGS НБС систему;
- 2) пријаве пословни идентификациони код (BIC) који користе у RTGS НБС систему;
- 3) изврше тестирање које захтева Народна банка Србије.

8. Ако Народна банка Србије утврди да лице из тачке 6. испуњава услове за учествовање у Клиринг НБС систему, то лице постаје учесник у овом систему закључењем уговора о прикључењу у Клиринг НБС систем.

Закључењем уговора из става 1. ове тачке, учесник прихвата ова правила рада и сагласан је да Народна банка Србије задужује његов рачун за поравнање по основу негативне нето позиције и наплате накнаде за извршене услуге утврђене овим правилима, а у складу са одлуком којом се утврђује јединствена тарифа по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

9. Народна банка Србије подносиоцима захтева за прикључење у Клиринг НБС систем и учесницима доставља, односно чини доступним, техничку документацију и информације у вези с прикључењем, односно радом овог система.

10. Учесник је дужан да обезбеди да запослени пријављени као лица за контакт са Народном банком Србије у вези с радом RTGS НБС система у складу са правилима рада тог система, буду задужени и за контакт са Народном банком Србије у вези с радом Клиринг НБС система.

11. Учесник је дужан да за извршавање налога за пренос у Клиринг НБС систему користи исти хардвер и софтвер који користи за извршавање налога за пренос у RTGS НБС систему.

12. Учесници су одговорни за редовно ажурирање података и информација које достављају Народној банци Србије у складу са овим правилима.

13. Народна банка Србије и учесници размењују информације у вези с радом Клиринг НБС система одговарајућим порукама утврђеним упутством којим се уређује формат и намена електронских порука које се размењују у платним системима Народне банке Србије (у даљем тексту: Упутство) или на други начин (нпр. и-мејлом, телефаксом и сл.).

Извршавање налога за пренос

14. У Клиринг НБС систему извршавају се налози за пренос по основу трансфера одобрења којима учесник иницира пренос новчаних средстава, у своје име и за свој рачун, као и ради извршавања платних трансакција својих корисника платних услуга.

Налозима за пренос из става 1. ове тачке извршавају се трансфери одобрења из те тачке у појединачном износу до 300.000 динара.

15. Учесник доставља налог за пренос у складу са упутством којим се уређују издавање, размена и заштита порука у електронском облику у платним системима Народне банке Србије и Упутством.

16. Налог за пренос биће примљен у Клиринг НБС систем ако испуњава следеће услове:

- 1) формиран је у поруци чији је формат утврђен Упутством;
- 2) достављен је у складу са упутством којим се уређују издавање, размена и заштита порука у електронском облику у платним системима Народне банке Србије;
- 3) достављен је у складу с Дневним терминским планом рада Клиринг НБС система.

Ако налог за пренос испуњава услове из става 1. ове тачке, Клиринг НБС систем обавештава учесника о пријему тог налога одговарајућом поруком у складу са Упутством.

Клиринг НБС систем без одлагања одбија пријем налога за пренос који не испуњава услове из става 1. ове тачке, о чему се учесник који је доставио тај налог обавештава одговарајућом поруком у складу са Упутством.

Примљени налог за пренос ставља се у ред за нетирање до почетка циклуса нетирања.

17. Пре почетка сваког циклуса нетирања, Народна банка Србије сваком учеснику омогућава постављање лимита – резервацију новчаних средстава на рачуну за поравнање тог учесника за поравнање негативне нето позиције.

Учесник може, у складу са својим потребама, повећати или смањити износ резервисаних новчаних средстава на рачуну за поравнање до почетка сваког циклуса нетирања.

Изузетно од става 2. ове тачке, у периоду који је Дневним терминским планом рада Клиринг НБС система утврђен за припрему за последњи циклус нетирања („предклиринг“), учесник не може смањити износ резервисаних новчаних средстава.

На поступак резервисања новчаних средстава у смислу ове тачке сходно се примењују правила рада RTGS НБС система.

18. После истека времена предвиђеног за пријем налога за пренос за сваки циклус нетирања у складу са Дневним терминским планом рада Клиринг НБС система – почиње циклус нетирања, односно припрема за последњи циклус нетирања („предклиринг“).

У сваки циклус нетирања биће укључени, према редоследу пријема, само налози за пренос за које негативна нето позиција учесника не прелази износ резервисаних новчаних средстава из тачке 17. ових правила.

Налози за пренос који нису укључени у циклусе нетирања који претходе последњем циклусу – стављају се у ред за нетирање за наредни циклус.

19. У периоду који је Дневним терминским планом рада Клиринг НБС система утврђен за припрему за последњи циклус нетирања („предклиринг“), израчунавају се потенцијалне мултилатералне нето позиције појединачних учесника за све налоге за пренос који се налазе у реду за нетирање за тај циклус, о којима се учесници обавештавају одговарајућом поруком у складу са Упутством.

До почетка последњег циклуса нетирања учесник може повећати износ резервисаних новчаних средстава за поравнање негативне нето позиције.

Налози за пренос се укључују у последњи циклус нетирања на начин утврђен тачком 18. став 2. ових правила.

20. Израчунате негативне, односно позитивне нето позиције у сваком циклусу нетирања достављају се за поравнање у RTGS НБС систем.

Поравнање негативне нето позиције учесника обавља се задужењем рачуна за поравнање тог учесника и одобрењем обрачунског рачуна Народне банке Србије.

За поравнање негативне нето позиције учесника користе се резервисана новчана средства из тачке 17. ових правила.

Поравнање позитивне нето позиције учесника обавља се задужењем обрачунског рачуна Народне банке Србије и одобрењем рачуна за поравнање тог учесника.

Негативне, односно позитивне нето позиције достављају се за поравнање у RTGS НБС систем одговарајућом поруком у складу са Упутством и правилима рада тог система.

21. Налог за пренос који је укључен у нетирање у Клиринг НБС систему извршен је када се заврши поравнање негативних, односно позитивних нето позиција у RTGS НБС систему у складу са правилима рада тог система, након чега се учеснику доставља извештај о извршеним налозима за пренос одговарајућом поруком у складу са Упутством.

22. Налог за пренос прихваћен је у Клиринг НБС систему и неопозив је у смислу закона којим се уређују платне услуге у моменту када је започео циклус нетирања за тај налог.

23. После поравнања негативних, односно позитивних нето позиција израчунатих у последњем циклусу нетирања, Народна банка Србије омогућава учеснику да неискоришћена резервисана новчана средства из тачке 17. ових правила користи за извршавање налога за пренос у RTGS НБС систему.

24. Ако се на крају пословног дана Клиринг НБС система у реду за нетирање налазе налози за пренос учесника који нису укључени у последњи циклус нетирања из разлога што је негативна нето позиција прелазила износ резервисаних новчаних средстава из тачке 17. ових правила ти налози се одбијају, о чему се учесник обавештава одговарајућом поруком у складу са Упутством.

Управљање финансијским и оперативним ризицима у Клиринг НБС систему

25. Сваки учесник је одговоран за лимит – резервацију новчаних средстава на рачуну за поравнање ради поравнања негативне нето позиције.

26. Народна банка Србије омогућава учесницима да током пословног дана прате статус својих налога за пренос у том систему, односно износ резервисаних новчаних средстава на свом рачуну за поравнање, и то на захтев – достављањем одговарајуће поруке у складу са Упутством.

27. Народна банка Србије омогућава учеснику на његов захтев, пре почетка сваког циклуса нетирања који предстоји последњем циклусу нетирања, увид у потенцијалну мултилатералну нето позицију достављањем одговарајуће поруке у складу са Упутством.

28. Учесник који је доставио налог за пренос који се налази у реду за нетирање може овај налог опозвати достављањем одговарајуће поруке у складу са Упутством до краја пословног дана Клиринг НБС система.

29. Учесник је одговоран за адекватну заштиту поверљивости, интегритета и расположивости ресурса свог информационог система функционално повезаних са Клиринг НБС системом и дужан је да обезбеди одговарајуће унутрашње контролне активности ради заштите од неовлашћеног приступа овим ресурсима.

30. Учесник је дужан да обезбеди да администратор заштите за RTGS НБС систем буде задужен и за сигурност и заштиту комуникације са Клиринг НБС системом, на начин утврђен правилима рада RTGS НБС система.

31. Учесник је дужан да обезбеди заштиту електронских порука утврђених Упутством у складу са упутством којим се уређују издавање, размена и заштита порука у електронском облику у платним системима Народне банке Србије.

32. Народна банка Србије врши проверу електронских порука које се у складу са овим правилима размењују са учесницима, у складу са упутством којим се уређују издавање, размена и заштита порука у електронском облику у платним системима Народне банке Србије.

33. У случају када је онемогућен редован рад Клиринг НБС система услед нежељених и неочекиваних догађаја – Народна банка Србије предузима мере за решавање ванредних ситуација и обезбеђивање континуитета пословања.

Мере које Народна банка Србије може да предузме у смислу става 1. ове тачке обухватају нарочито наставак рада Клиринг НБС система са резервне локације и/или промену Дневног терминског плана рада овог система.

Народна банка Србије одлучује о мерама које предузима за решавање ванредних ситуација и обезбеђивање континуитета пословања процењујући нарочито могућност да застој у раду Клиринг НБС система траје дуже од два сата након наступања догађаја из става 1. ове тачке.

Народна банка Србије благовремено обавештава учеснике о наступању догађаја из става 1. ове тачке и доставља им одговарајуће информације, а нарочито: опис догађаја, предвиђено одлагање извршавања налога за пренос, ако је то могуће, као и инструкције и препоруке за поступање учесника.

34. У случају промене Дневног терминског плана рада Клиринг НБС система, Народна банка Србије може одложити почетак рада овог система, одложити временски период за почетак циклуса нетирања и/или увести додатне циклусе нетирања о чему, што је раније могуће, обавештава учеснике.

35. Ако одређени подаци нису расположиви због наступања догађаја из тачке 33. став 1. ових правила – Народна банка Србије може да настави са радом Клиринг НБС система на основу последњих података са којима располаже.

У случају из става 1. ове тачке учесници, на захтев Народне банке Србије, поново достављају налоге за пренос, односно предузимају друге активности које Народна банка Србије сматра потребним.

36. Учесници су дужни да, на захтев Народне банке Србије, учествују у редовним и ванредним тестирањима мера за решавање ванредних ситуација и обезбеђивање континуитета пословања, у обуци или било којим другим превентивним активностима које Народна банка Србије сматра потребним.

37. Учесник који има оперативне проблеме због којих није у могућности да извршава налоге за пренос у Клиринг НБС систему, самостално решава те проблеме, с тим да је о њиховом настанку дужан да одмах обавести Народну банку Србије.

Администратор заштите код учесника из става 1. ове тачке, дужан је да Народној банци Србије наредног радног дана достави обавештење у писаној форми, а које нарочито садржи опис оперативног проблема и начин његовог решавања.

Учесник из става 1. ове тачке може извршавати налоге за пренос у RTGS НБС систему, на начин утврђен правилима рада тог система.

38. Народна банка Србије омогућава тестирање по захтеву учесника у току или ван пословног дана, у термину договореном између учесника и Народне банке Србије.

Услови и начин престанка учествовања у Клиринг НБС систему

39. На услове и начин престанка учествовања у Клиринг НБС систему сходно се примењују услови и начин престанка учествовања утврђени правилима рада RTGS НБС система.

Радни дан Клиринг НБС система

40. Радним даном Клиринг НБС система, у смислу ових правила, не сматрају се субота и недеља, као ни дани државних празника који су проглашени нерадним данима.

Рекламације

41. Учесници могу подносити Народној банци Србије рекламације које се односе на налоге за пренос извршене у Клиринг НБС систему.

Рекламације на налоге за пренос извршене у Клиринг НБС систему разматрају се само ако стигну најкасније првог радног дана од дана извршења.

Учесник подноси рекламације Народној банци Србије само ако спорна питања у вези с рекламацијама претходно није могао да разреши с другим учесником.

Рекламације се подnose у писменој форми и мора их претходно потписати лице овлашћено за заступање учесника. Изузетно, када је учеснику потребна хитна провера налога за пренос који је предмет рекламације – рекламације се могу доставити и телефаксом или имејлом, с тим да се наредног дана достављају и у оригиналу.

У случају да учесник рекламацију из става 4. ове тачке доставља имејлом, ова рекламација доставља се као скенирани оригинални документ, и то са имејл адресе лица за контакт с Клиринг НБС системом на имејл адресу коју Народна банка Србије користи за обавештавање учесника о продужењу рада RTGS НБС система, уз претходну најаву телефонским путем од стране тог лица за контакт.

Рекламације морају садржати све податке којима учесник располаже а у вези су с предметом рекламације (нпр. изводи рачуна, налози за пренос и др.).

Ако се рекламације односе на налоге за пренос који су извршени – учесник је обавезан да уз те рекламације Народној банци Србије достави и SWIFT поруку којом је налог за пренос извршен, као и све друге примљене и послате SWIFT поруке у вези са спорним налогом за пренос.

Изузетно, када му је потребна хитна провера налога за пренос у смислу става 6. ове тачке – учесник поруке из тог става може доставити и електронски.

Народна банка Србије проверава примљене рекламације и утврђује да ли су налози за пренос на које се односе рекламације обрађени у RTGS НБС систему, да ли је износ из налога за пренос пренет примаоцу, када су налози за пренос обрађени и др.

Након извршене провере рекламације, Народна банка Србије доставља учеснику писмени одговор – најкасније у року од два радна дана од дана пријема рекламације.

42. Електронски запис података – одговарајућих порука о извршеним налозима за пренос у Клиринг НБС систему утврђених Упутством које Народна банка Србије чува у складу са законом, представља доказ о извршењу налога за пренос у том систему.

Накнаде

43. Народна банка Србије за извршене услуге утврђене овим правилима учесницима наплаћује накнаду у складу са одлуком којом се утврђује јединствена тарифа по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге и има право да ради наплате те накнаде задужи рачун учесника који се води код Народне банке Србије.

Средства обезбеђења, новчане казне и одговорност за штету

43а. Народна банка Србије, у складу са законом којим се уређују платне услуге и законом којим се уређује финансијско обезбеђење, има заложно право над свим новчаним средствима учесника која се воде на свим његовим рачунима у RTGS НБС систему, ради обезбеђивања свих садашњих и будућих потраживања Народне банке Србије према учеснику у вези с његовим учествовањем у Клиринг НБС систему.

Одредбе правила рада RTGS НБС система о стицању и остваривању заложног права Народне банке Србије ради обезбеђења њених потраживања која настану у вези с радом тог платног система, сходно се примењују и на стицање и остваривање заложног права из става 1. ове тачке.

Независно од примене тачке 39. ових правила, Народна банка Србије може учеснику који не поступи у складу са обавезом утврђеном овим правилима или уговором који је закључио с Народном банком Србије о прикључењу у Клиринг НБС систем, изрећи и наплатити новчану казну сходном применом одредаба правила рада RTGS НБС система о изрицању и наплати новчане казне због поступања супротног обавези утврђеној тим правилима или уговору закљученом с Народном банком Србије о прикључењу у тај платни систем.

Одредбе правила рада RTGS НБС система којима се уређује одговорност учесника за штету у вези с радом тог платног система сходно се примењују и на одговорност учесника за штету у вези с радом Клиринг НБС система.

Завршне одредбе

44. Народна банка Србије може вршити измене и допуне ових правила о чему претходно обавештава учеснике.

45. Даном ступања на снагу ових правила престају да важе Оперативна правила за клиринг (нето обрачун) (Г. бр. 1516 од 18. маја 2004. године, Г. бр. 1214 од 11. априла 2005. године, Г. бр. 6260 од 30. априла 2007. године и Г. бр. 13118 од 18. децембра 2007. године).

46. Ова правила објављују се на интернет презентацији Народне банке Србије и ступају на снагу 1. октобра 2015. године.

Г. бр. 4775
3. јула 2015. године
Београд

Г у в е р н е р
Народне банке Србије

др Јоргованка Табаковић, с.р.